

CLERICVS PERCVSSOR.

QVEM

EX I. TIM. III. 3. & TIT. I. 7. DESCRIPTVM
AVXILIANTE DEO,
CONSENTIENTE REV. FACVLTATE THEOL.

PRAESIDE

VIRO

MAGNIFICO, SVMME VENERABILI
ATQVE EXCELLENTISSIMO

DN. JOANNE FECHTIO,

SS. THEOL. D. EIVSDEMQUE PROFESSORE PVBL.
ORDIN. LONGE CELEBERRIMO, FAGVLTATIS
THEOL. SENIORE GRAVISSIMO, CONSIST.
DVC. ASSESSORE ET DISTR. ROST.
SVPERINTENDENTE VIGILAN-

TISSIMO,

DOMINO, PATRONO ET PRAECEPTORE
SVO, AETATEM DEVENERANDO.

H. L. Q. C.

DIE XXIX. NOV. A. C. MDCCXIX.

PUBLICO ERVDITORVM EXAMINI

SVBIICIT

IACOBVS SVRDER/

ANGLO - SCHLESVICENSIS.

ROSTOCHII,

Typis Joh. WEPPLINGII, SER. PRINC. Et ACAD. Typogr.

5.

VIRO
SVMME REVERENDO, AMPLISSIMO ATQVE
PRAECELLENTISSIMO
Dn. M. IACOBO
A MELLE,

THEOLOGO AC PHILOLOGO LONGE CELE.
BRATISSIMO, PASTORI TEMPLI PRIMARII
LVBECENSIS VIGILANTISSIMO ET
PRAECLARISSIME MERITO,

DOMINO, PATRONO, AVVNCVLO,
SVOQVE E SACRO BAPTISMI LAVAGRO
SVSCEPTORI, FILIALI CVLTV
PROSEQVENDO,

Has primitias suas Academicas deuote consecrat,
atqve se studiaqve sua commendat

IACOBVS Harder.

Nobilissimo & Clarissimo huius Disputationis

Auctori,

DN. JACOBO HARDERO.

HT cum animum manumque Disputationi Tuæ adponeres, studium Tuum curaqve in perqvirendis iis, qvæ ad argumenti Tui elaborationem qvocunqve modo facere videbantur, non tam in admirationem me, qvam, penè dixerim, stuporem adduxit; nec enim credo, vel ullam in universâ bibliothecâ meâ pagellam, qvam non excuteres, à Te relictam esse, qvin & collectanea mihi Tua testabantur, aliorum qvoqve rem librariam Te consuluisse & sedulæ indefessæqve apis ad instar undecunqve corrogasse, qvod vel iudicium Tuum acuere, vel ad rem facere aliâ qvacunqve ratione videbatur: ita non minori cum voluptate Disputationem ipsam, cum proprio Marte elaboratam mihi offerres, sum complexus. Rari enim res exempli est ab eâ, in qvâ constitutus es, ætate, studiorumqve, qvd nondum adeò longo tempore decurristi, studio, fœtum prodire, ab ingenio laudabilem & iudicio neqvaqvam immaturum. Qvare non dubito, isthoc Te documento & Patronis Tuis, qvi Te mihi sollicitè commendarunt, collocati hic temporis gratam acceptamqve rationem redditurum esse, & dignum omnibus visum iri, cuius honestissimos laudabilesqve conatus, & expectationem, qvam patriæ Tuæ facis, neqvaqvam vulgarem, non sustentent tantum, sed provehant & deducant ad maturitatem. Qvod ut felici cum successu, publiciqve egregii fructu fiat, DEUM summum omnium consiliorum nostrorum rectorem imploro. Vale. Scr. XXII. Novembr. MDCCIX.

JO. FECHT, D. Disput. Praeses.

Clarissimo atq; Doctissimo
DNO. IACOBO HARDERO;
DNO. Auditori, Domestico atque Commensali suo
longe honoratissimo, dilectissimo
S. P.

 **Tudia moralia in Academiis negligi , magno strepitu claimitant ii, qvi sub pietatis praetextu pestilentissimos errores aliis instillare non verentur. Quidiana ipsis reclamitat experientia. Doctores, qvi pietatem colunt, Pietismum detestantur, non tantum in Collegiis Privatis , verum etiam publicis scriptis ea , qvae ad formandos hominum mores faciunt , summa exponunt diligentia; improbant vero jure merito Indifferentiarum conatus, qvi verum de DEO sensum nimis frivole negligentes, cultum DEI tantum urgent. Sub hâc enim larvâ pessimorum hæreticorum cohors latitare potest. Ipsa certe sana ratio comprobat ; Verum Dei cultum presupponere verum de DEO sensum. Idque Doctissime HAR-DERE, ex eo tempore, qvo Academiae nostrae Alumnus fuisti , singulari prorsus studio confirmare adlaborasti. Testatur hoc incomparabile Ecclesiae nostrae Lumen Dn. D. Fechtius , Venerandus noster in Christo Pater ; Cui testimonio sufficientissimo, ut qualemque meum adderem suffragium humanissimis expetiisti verbis. Nec volui, nec potui desiderio tuo deesse. Fas omnino æquumque eslet in laudes tuas excurrere , sed cum illas nec pagina haec capiat, nec modestia tua desideret, silere malo. Diligentia tua morumque svavitas omnibus nota pro te loquitur. Loquitur pro te erudita de Clerico Percussore Disputatio, quam benevolè eruditorum censure subjicere constitueristi. Nullus dubito, qvin aliquando orbis literati singulare Decus sis futurus. Annuat piis conatibus Benignissimum Numen! Dab Rostoch. inter varias occupationes d. 26. Novembr.
A. M. DCCVIII.**

Tuae Claritati
Addictissimus
GEORG. FRID. Riehend/
SS. Th. Lic,

Anta est ut omnium scientiarum practicarum, ita imprimis qvoqve Theologiae Moralis dignitas, tanta qve praestantia, ut nesciam, qvi fiat, qvod tam raro, qvi Theologiae operā dant, huic eiusdē parti in disputationum exercitiis operam impendant, qvodq; inter multos illos viros, qvi tum sana & solida doctrina, tum singulari pietate conspicui per Dei gratiam Academias nostras exornant, non ita

Exordium

multi inueniantur, qvi in materias morales operam atqve studium suum conferant. Tantum quidem abest, ut eos, qvi in defendenda veritate Diuina aduersariisq; redarguendis omne studium omnemq; aetatem suam consumunt, improbemus, ut potius eorum operam atqve industriam honorifice praedicemus summisq; ad Coelum efferamus laudibus. Neqve eorum suffragari possumus ineptiis, qui ex indifferentistico qvodam principio omnia ea, quae non immediate ad emendationem morum ac pietatis praxin ducunt, contemnere atqve reiicere solent. Sed hoc tantum contendimus, materias prácticas cum theticis & polemicis ita esse connexas, ut neqve sine coniunctione sufficienter intelligi, neqve Christiani hominis officium sine utroqve consistere possit. Intellectus enim non tantum mysteriorum notitia imbui, sed etiam agendorum doctrina instrui debet. Qyanqvam enim vera notitia sine vera pietate, haec autem sine illa esse neqveat: Virtue tamen morumq; emendatio totius Theologiae finis est, omniaq; qvae in Theologia, qvam vocant, thetica traduntur, propterea traduntur atqve creduntur, ut Deum vere colere ac recte vivere queamus. Hoc autem Theologia thetica mediate, moralis immediate docet. Ac quid homini Christiano iucundius esse potest, qvam quid sibi faciendum, qvid fugiendum sit, exacte scire? qvid denique gratius, qvam suam aliorumq; vitam ad normam legis divinae examinare posse? Atqve hoc iterum nos doctrina Moralis docere debet. Qvapropter cum ante abitum meum ex illustri hac Academia publice disputatione cuperem, non po-

A

tus

tuit non mihi affidere praetens de CLERICO PERCVSSORE (titulo ex Sacris Pandectis & Jure Canonico desumpto) materia. Non quidem, quod eam digne me retractare posse confidam : hoc enim & ingenii mei imbecillitas & nimia temporis angustia vetat ; sed ut Venerabilis Domini Praesidis mei consilio auxilioque adiutus tum in sacratori hoc studio , tum in disputando me exerceam. Fundamenti loco toti dissertationi substernemus verba illa Pauli, 1. Tim. III. 3. & Tit. I. 7. occurrentia: *δια τὸν Ἐπίσκοπον μηνίαν πλήκτων.* Methodum autem quod attinet, primum singula textus verba, quantum fieri poterit, philologice considerabimus, deinde de yitio Episcopo fugiendo dicemus & denique nonnullas quaestiones , ad totius rei illustrationem facientes , adiiciemus. Fauxit Deus , ut omnia feliciter procedant!

§. 2. Cum igitur ante omnia in verbis textus Paulini paulo accuratius inquirere animus sit , primum considerationi nostrae sese offert vox *Episcopus* , in qua , quantum breviter fieri poterit, videndum erit , tam quid denotet ratione *originis* , quam quid significet ratione *usurpationis*.

§. 3. Prius quidem quod attinet, opus non est, ut ei diu immoremur , cum vel pueris notum sit, vocem *Πρύτανον* descendere ex verbo *πρύτανες* , vel quod nonnullis placet, ex verbo *πρύτανέπομπαι* , composito ex *πρύται* super & *πομπαι* visito, inspicio, contemplo, lustro. Vel etiam haec vox deriuari posse videtur ex *πρύται* & *προμηται* speculator, inspecto. Ut igitur Episcopus nihil aliud sit, quam inspecto siue Superintendens alicuius rei , vel cuius commissa est cura & officium alicuius negotii, siue Politici siue Ecclesiastici. (a) *Nomen Episcopi enim*, inquit Augustinus , (b) *est nomen operis, non honoris, Πρύτανον*, si velim, latine *Superintendere possumus dicere.*

§. 4. Ad posterius autem quod pertinet , aliter hac voce usi sunt Apostoli in Scriptura Sacra , aliter eam accipiunt Pontificii , & aliter denique eam usurparunt veteres gentes. Sic enim (ut de ultimis primo loco dicam) Athenienses illos, qui cum imperio peregre

(a) *Vid. Eduardus Leighius in Crit. sac. N. T. p. 242;* (b) *I. 5. Opp. L. 19 de C. D. c. 19. f. 1177.*

Vocis Epi-
scopi Ety-
mologia

Uetus

Apud Vere-
des gentes

gre mittebantur; Πτικόνως appellare solebant. Neque etiam Romanis hoc nomen inconsuetum fuisse adparet ex Cicerone.
 (a). Ego, inquit, negotio praesum non turbulentio, vult enim me Pompeius esse, quem tota haec campana & maritima ora habeat ὀπίσκοπον, ad quem delectus & summa negotii deferatur. Episcopi quoque dicti sunt, qui aliarum rerum curam gesserunt. In Iure Civili dicitur: Episcopi, qui praesunt panis & ceteris rebus venalibus, quae civitatum populis ad quotidianum victum usui sunt &c. Plura vid. ap. Jo. Gass. Suiculum (b).

§. 5. Apud Pontificios autem quid vox Episcopus in hunc Apud Pontificios usqve diem denotet, in vulgus notissimum est. Sunt enim eorum Episcopi non tantum Presbyteris omnibusque membris sacri (scilicet) ordinis superiores; (Cardinalatus enim an verus ordo sit, inter Pontificios disputatur teste Augustino Barbosa (c)) sed etiam iurisdictione saeculari gaudentes, baculum Aaronis & gladium Nimiridi una manu regunt. Imo tanti suos faciunt Pontificii episcopos, ut Bellarminus (d) de iisdem haec verba, ex Nazianzeno, Chrysostomo & Ambroso, si credimus Loiolaitae, deprompta ad terre non erubuerit: Episcopus tanto est maior rege, quanto spiritus carni, coelum terrae, aurum plumbo praestat. Et propterea etiam Pontificus & Sacerdotium per se ad Ecclesiam pertinent, principatus autem temporales per accidens.

§. 6. Videndum igitur etiam est, quid S. Auctores per vocem Apud Apostolos Episcopi intellexerint Pontificii, cum iisqve Episcopales in Anglia statuunt, intelligi Episcopos Presbyteris i.e. quibusuis Ecclesiae Ministris iure Divino superiores: omnes quidem, ut Episcoporum suorum auctoritatem, illi autem imprimis, ut oecumenici illius Episcopi (in aliquo tantum terrae parte & iam non adeo absolute regnantis) independentem atque universalem potentiam, quantum in se est, confirmant atque conseruent. Atque huic suae sententiae tam firmiter inhaerent Pontificii, ut non tantum in Concilio Tridentino (c) constituerint: Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, anathema sit; sed etiam variis scriptis eam defenderint.

A 2

Nomina-

- (a) Lib. 7. ad Attic. Epist. (b) in Thesaur. Eccles. T. 1. p. 1178. (c) de officiis Potest: Episcoporum p. 2, Alleg. 1. p. 191. (d) Tom. 1. controv. 1. p. 129. (e) Seff. 23. Can. 7.

Nominatim hac in re defudarunt : August. Barbosa (a) Robertus Bellarminus (b) Marcus Anton. de Dominis (c), Ioh. Azorius (d) Dionysius Petavius (e) Petrus Suavis (f) Et nupere Monachus quidam Benedict Bacchinius (g). In Anglia qvanta animorum contentione de hac materia inter Episcopales & Presbyterianos disputatum iit, qvantaeqve turbae inde exortæ sint, omnibus notum est. Inter Episcopales satis prolixè suorum sententiam defendit Ioh. Prideaux (h), qvem refutavit Sam. Maresius (i). Ante paucos abbinc annos iterum Anglus quidam, Henr. Dodwellius, Episcoporum auctoritatem, eorundemqve à Magistratu saeculari independentiam propugnavit, cui contradixit, eiusdemqve receptam singularem hypothesisin destruxit D. Ioh. Franc. Buddeus (k). Phil. à Limborch (l) concedit (pacis causa) Ecclesiae ab Apostolis Episcopos, qui Presbyteris gradu aliquo essent superiores, adeoqve collegii Presbyterorum praesides, fuisse praepositos. Hac tamen institutione noluisse Apostolos Ecclesiae perpetuam ac immutabilem regiminis formam praescribere, à qua nullo unquam tempore aut casu recedere fas esset.

Episcopus
dicitur qvi-
libet Verbi
divini Mini-
stres

§. 7. Anteqvam autem de vera Theologorum nostrorum sententia dicamus, operaे pretium erit, ut circa statum controversiae qvaedam moneamus. Non enim qvaeritur 1. an Episcopi iure humano Presbyteris sint superiores? 2. Non qvaeritur: an licuerit Ecclesiae Episcopos Presbyteris anteterre? 3. Non qvaeritur: an mox post Apostolorum tempora distinctio inter Episcopos & Presbyteros invaluerit? 4. Non qvaeritur: an inter Ecclesiae Ministros ordo & gradus sint & esse debeant? Sed qvaeritur: an iure Diuino & temporibus Apostolorum Episcopi Presbyteris, non tantum potestate ordinis, sed etiam potestate iurisdictionis, fuerint superiores? Atqve hoc est, qvod Pontificii adfirmant, nos autem

- (a) *De officio & potestate Episcopi part. I. Tit. 1. c. 3, p. III;* (b) *Tom. I Controv. 5. c. 14. & alibi passim* (c) *Lib. II. de Rep. Eccl. c. 3. 49.* (d) *Instit. Mor. Tom. 2. f. 319. sq.* (e) *Tom. 4. Opp. de Hierarchia Eccl.* (f) *Hist. Conc. Trid. Lib. 7. p. 669.* (g) *In Dissert. de Eccl. Hierarchiae originibus.* (h) *Opp. Theol. f. 639. sqq.* (i) *Disp. de Episcopatus origine & Iurisdictione p. 5. sqq.* (k) *In Exercitatione de Origine & potestate Episcoporum. Len. 1705.* (l) *Theol. Christ. I. 7. c. 4. f. 750.*

PERCUSSORE.

5

autem negamus, his praecipue moti rationibus. 1. Qvia in Scriptura S.eis communia tribuuntur nomina. Act. XX. 17. coll. v. 28. Tit. I. 5. coll. v. 7. 1. Pet. V. 1. 2. 3. 2. Qvia ipsi communia officia tribuuntur, Act. XX. 28. coll. 1. Pet. V. 1. 2. 1. Tim. IV. 14. coll. Act. XIX. 6. 1. Tim. V. 22. & 2. Tim. I. 6. 3. Qvia plures Episcopi in una ciuitate fuerunt. Act. XX. 17. Phil. I. 1. 4. Expressis verbis id testatur Hieronymus (a) Idem est, inquit, Presbyter, qui Episcopus, & antequam diaboli instinctu studia in religione fierent & dicere iur in populis, ego sum Pauli, ego sum Apollo, ego sum Cephae, communis Presbyterorum consilio Ecclesiae gubernabantur. Postquam vero unusquisque eos, quos baptizauerat, suos putasset esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesiae cura pertineret & schismatum semina tollerentur. 5. sunt etiam inter ipsos Pontificios, qui sententiae nostrae suffragantur. Ex Catholicis, inquit Vasquez (b), non pauci, neque infimae notae expresse affirmarunt & hac in parte cum praedictis haereticis conuererunt, sola lute humano, non Diuino inter Episcopos & sacerdotes discrimen esse. Plura argumenta dabunt Auctores, qui ex professo hanc materiam pertractarunt: B. Lutherus (c) Ioh. Gerhardus (d), Andr. Prücknerus (e), Pet. Haberkornius (f), Christian. Dreierus (g), Iohach. Hildebrandus (h) Casp. Zieglerus (i) Matth. Zimmermann. (k), Ioh. Henr. Ottius (l), Ioh. Hoornbeek (m), Claudius Salmasius (n), Sam. Maresius (o) David Blondellus (p) Lamb. Danaeus. (q). Constat itaque quemlibet Ecclesiae Ministrum in S. Scriptura vocari Episcopum. Atque id clarissimis verbis indigitat Luthe-

A3

rus

- (a) T. 9. in Tit. I. & alibi. (b) Vid. Jo. Ad. Osiander Theol. Casual. de Minist. Eccl. p. 413. (c) in Opp. passim. (d) T. 5. LL. de Eccl. p. 389. T. 6. p. 14. 15. & in Confess. Catbol. P. 2. l. 2. c. 3. (e) P. 5. Vindic. Bibl. f. 112. sq f. 651. 664. (f) Dec. Diffp. de Minist. Eccl. Diffp. 2. sqq. p. 33. sqq. (g) Pecul. Diffp. quae extat inter controverias cum Pontificiis praincipiis p. 571. (h) in Exercit. de Episcopis (i) De Episcopis lib. 1. c. 3. (k) Comm. de Presbyteris. V. Eccl. §. 14. p. 18. (l) in Exam. Ann. Baronii cent. I. p. 340 248. & alibi (m) Summa Contr. Relig. lib. II. p. 843. sqq. (n) in Tr. de Episcopis & Presbyt. contra Petavium (latens sub nomine Walo Messalinus. vid. Placcius in script. pseudon. f. 615. (o) c. l. (p) in Apol. pro sententia Hieronymi (q) Opp. f. 455.

rus (a) *S. Paulus*, inquit, nennt einen jeden Stadt-Pfarr-Herren einen Bischoff/d.i. ein Wächter/Priester und Eltest. Idem affirmant Commentatores Vinarienses (b), Aegid. Hunnius (c), Ioh. Ioach. Zentgravius (d), Ioh. Ad. Osiander, (e) Ioh. Andr. Qvenstedius (f), Winstripius (g), Crellius (h), Ioh. Crocius (i) Atque optime quidem Episcopi titulus Presbyteris i. Ecclesiae pastoribus conuenit. Presbyteri Verbi Divini praecones vocantur vel ratione aetatis, vel quod honore ac reverentia, senioribus debita, prosequendi sunt: Pastores, quia gregem suum, sanguine Dei redemptum, verbo Diuino recreare ac contra infernalem lupum defendere debent: Episcopi autem, quia instar speculatorum in omnium auditorum suorum pietatem moresque inquirere, iisque tam publice, quam priuatim, tam in cathedra concionatoria, quam κατ' οἰκις (ut nuperime sub Praesidio Venerabilis Praesidis mei luculentissime elegantissimeque demonstratum est, k) docendo, increpando, corrigendo, adhortando, consolando praeesse debent.

Vocis
dei
significatio

§. 8. Progredimur iam ad alteram, quae sub examen vocanda est, vocem: *dei*. Est haec vox tertia persona verbi *dei* ligo, vincio, & tria, iudice Pasore (l), significare potest. 1. Idem est, quod necesse est, & refertur ad euentum, Act. XIV. 22. 2. Idem est, quod oportet, & refertur ad officium agentis, Apoc. XIII. 10. 3. Idem est, quod opus est, & refertur ad indigentiam. Quibus addi posse videtur, quod modo denotet necessitatem physicam, eamque vel absolutam, vel hypotheticam, modo innuat necessitatem moralem, h.e. officium seu debitum, quod necessarium est in oppositione ad moraliter indifferens. Atque hanc significacionem hic quoque obtinere, tum sequens accusativus, quem regit, cum oportet significat, tum ipse contextus comprobatur.

Minister
Eccl. impo-
ns est verus,

§. 9. Sed quaeri hic poterit, an haec vocula tantam innuat necessitatem, ut Eccliae Minister, his ab Apostolo descriptis virtutibus.

a] T. i. Germ. Altenb. f. 569. T. 5. f. 215. (b) in i. Tim. III. 3. (c) Tom. 4. Opp. Lat, in i. Tim. III. 3. f. 784. (d) in Tit. I. 5. (e) Coll. Syst. Theol. P. 7. p. 159. (f) Antiquit. Bibl. p. 84. (g) Tom. 2. Pandect. Sac. f. 545 (h) T. 2. in i. Tim. III. f. 13. item f. 42. & T. 4. in Etb. Christ. f. 408. [i] in Tit. I. 5. p. 92. (k) in Disp. de Visitacione Domestica ab Eccl. Ministro instituenda (l) in Lex.

Virtutibus destitutus, non sit verus Verbi Diuini Minister, sed mendax? Resp. Verus verbi Diuini Minister dici potest, qvi omnia requisita, ipsi inesse debita, habet. In qua significazione impius Minister verus esse nequit. Vel etiam verus Ecclesiae Minister dicitur, qvi vera rerum Diuinarum notitia instructus mediante legitima vocatione vere & efficaciter verbum Dei praedicare ac sacramenta administrare potest. Atque hoc sensu etiam membratis virtutibus constitutum Ministrum verum esse contedimus. Si enim propterea, qvod praecēpro huic Paulino non exācte satis facit, qvis verus Ecclesiae Minister esse non posset: profecto in toto terrarum orbe nullus verus inueniretur neque Christianus, neque Episcopus. Tam enim ab illo (a) qvam speciatim ab hoc (b) requiritur, ut sit perfectus, cum tamen nemo in hac vita ad absolutam perfectionem adscendere queat. Perinde hoc est, ac si qvis artificem, artis suae bene quidem gnarum, sed praeceptum Pauli: *quicquid egeritis sermone aut facto, in nomine Iesu facite, gratias agentes Deo & Patri per eum;* Col. III. 17. &: *quod faciūt, omnia in gloriam Dei facite,* 2. Cot. X. 31. minus observantem, arguere vellet, qvod non sit verus artifex, neque opus qvoddam vere recteque perficere queat. Atque si Minister virtutibus destitutus mendax est, & verbum Diuinum vere & efficaciter praedicare nequit, qyomodo qvaesit sacramenta vere & efficaciter administrare poterit? qyomo- do tunc demum baptissimi ac salutis suae qvis certus erit? Excipere mihi videtur impurissima Indifferentistarum cohors, sacramenta non esse regenerationis media. At vero qvid hoc aliud est, qvam execranda dogmata diabolicis erroribus defendere, ac scelerata excusare flagitiis? Objcit Ioh. Wilhelm. Zieroldus (c), vere furiosum inter Pietistas nomen, dona administrantia sine sanctificantibus esse non posse, & ipsum Apostolum 1. Tim. III. ex donis sanctificantibus administrantia deducere. Sed figmentum hoc est ex veri nominis orthodoxia (si Diis placet) Pietistarum profluens, apertissimae Scripturae literae & non paucis exemplis contradicens. Res in aprico posita est.

§. 10. Verbum ειρανη & particula μη peculiarem considerationem

De verbo
ειρανη

a) Matth. V. 48. b) 2. Tim. III. 17. c) In veri nominis Orthodoxyia
Fidelium & piorum per exegesim, 1. Tim. ad Cap. III. §. 36. sqq. p. 10.

& partē
μη

nem vix merentur. Notum enim est, *μη* esse praesens infinitivus vocis *ειμι* sum, & *μη* esse adverbium prohibendi vel negandi; non, ne. Hoc unicum tantum observandum, omnia praecepta negativa mandatum quoque in se continere, semperque ubi officium negative describatur, simul innui ex aduerso virtutem positiam. Sed haec per se clara sunt atque perspicua.

S. II. Properamus igitur denique ad vocem *πλήκτης*, in qua cum totius rei cardo vertatur, eam paulo penitus atque accuratius considerare iubabit. Inquiremus itaque primum in vocis originem & significationem, deinde nostram sententiam rationibus confirmabimus, & denique cotradicentium examinabimus argumenta. Derivatur haec vox ex verbo *πλήσσω* vel *πλέγμα* percussio, ferio, quod testibus Lexicographis proprie & ordinarie physicam ac violentam percussionem innuit. Id quod multorum scriptorum auctoritate comprobant. Interdum autem, inquit Henr. Stephanus, (a) *πληγην* pro percussus sum, unde *πληγείσ* percussus, perturbatus. Plato Epist. 7. *πληγητός* έγώ τῷ λεξιγράφῳ. Quidam tamen de animo putarunt dici *πληγέω* sicut *πληγήω* de corpore. LXX. Interpretes saepe in versione sua hac voce pro violenta percussione usi sunt, e. g. Exod. IX. 31. 32. 14. Num. XXV, 1. Sam. V. 12. 2. Sam. XI. 15. 1. Reg. XIV. c. XXII. 2. 15. Esa. I. 5. IXXVI. 7. Zach. XIII. 6.

Significatio

S. 12. Denotat igitur *πλήκτης* percussorem, qui promptus est ad verbera incutienda. vide Henr. Stephanum (b) & Ioh Scapulam, (c) Plutarchus, pergit Stephanus, *in Fab. κατὰ χῆρα πληκτός*, quod redditur: manu promptus, manu strenuus. Ex eodem B. adfert *πληκτης* sine adiectione positum pro pugnax. Ad unum ferme omnes interpretes hanc vocem per percussorem vertunt. Optime eam quoque Ambrosius (d) per verberatorem expressit. Ioh. Cocceius (e) & Io. Conr. Dietericus (f) vocabulo percussoris vocem pulsatorem adiungunt. Non desunt quideam, qui, ut infra videbimus, hanc vocem etiam obiurgatorem & moraliter percutientem denotare autmant. Qvod ipsis facile concedere possemus,

(a) *In Lex. græco* (b) *Lex. ad hanc vocem.* (c) *Lex.* (d) *T. 5. fol. 402.* (e) *T. 5. Opp. in Tit. I. 7. f. 415.* (f) *Lex. græc.*

possemus, si eiusmodi exempla in medium adferre poscent. Evidem in Lexicis nullum inuenire potui. Non enim quaeritur, quod dupliciter vox $\alpha\lambda\eta\kappa\tau\varsigma$, vel in propria, vel in metaphorica significatio accipi queat; sed quid proprie & ordinarie significet. Non quaeritur, quaeam quocunque modo ad hanc vocem referri possint; sed quid immediate & in litera denotet? Vide Jo. Casp. Suicerum. (a)

§. 13. Ex quibus facile iudicari poterit, quid in textu nostro per vocem $\alpha\lambda\eta\kappa\tau\varsigma$ intelligatur. Intelligitur enim percussor, non moraliter & verbis, sed physice & violenter aliquem feriens. Qvod ut eo clariss elucescat, primum & ante omnia prouocamus ad propriam, natuam ac ordinariam huius vocis significationem, secundum quam, ut supra ostendimus, semper indigitat physicam ac violentam percussionem, siue manu illa fiat, s. pede, s. baculo, s. gladio, s. quocunque alio instrumento. Hanc autem hic etiam obtinere, solennis illa & prima nos docet interpretum regula: a proprietate literae sine grauissima causa non eit recedendum. Quae autem quae eo hic nos moueret causa? quae cogeret necessitas? Tantum abest, ut vel unica idonea causa, cur litera deferendasit, adferri queat, ut potius ipse contextus in litera manendum esse, euincat. Apostolus enim tanquam per gradus ab iis, quae pugnas & conflictiones antecedere solent, ad ipsa verbera ascendit. Ante omnia enim Paulus omni superbia, tanquam iracundiae omniumq; vitiorum uberrima matre Ecclesiae Ministro plane interdicit. Deinde etiam ab ipsa iracundia, ex ea que plerumque promanantibus iurgiis, conuitiis & contentionibus eum immunem esse cupit. Quae omnia autem & grauiora ut eo melius faciliusque deuitare possit, a violentia atque ebrietate illum serio dehortatur. Atque tunc demum suum, quem instruit, Episcopum a pugnis & percussionibus abstinere iubet. Superbo enim quis iracundior? Iracundo & violento quis ad caedendum turbasq; excitandas proclivior? Multa enim pleriq;, quae sobrii ausi non fuissent, vino repleti conantur. conf. Prov. XXIII. 29.30

§. 14. 3. nostram sententiam confirmat vox $\alpha\mu\alpha\chi\Theta$, voce $\alpha\lambda\eta\kappa\tau\varsigma$ opposita, quae communiter vertitur alienus a pugnis. $\alpha\mu\alpha\chi\varsigma$, inquit Stephanus (b), qui pugna abstinent, qui non

B

pugnant.

(a) Thes. Eccl. T. 2. p. 751. (b) c. l.

In textu in-
telligitur vi-
olentus per-
cussor.Prob. I. cx
proprietate
literae.Prob. II. ex
contextu.Prob. III. ex
voce $\alpha\mu\alpha\chi\Theta$

pugnant. Zenoph. ἡ ἀδελφὸς ἀμάχη εἰσι. vide Suidam. Qvam plurimi qvidem interpretum hanc etiam vocem de iurgiis & alterationibus exponunt. Qvibus haud ita pridem accessit D.Io.Henr. Maius (a): *sit ἀμάχος, inquit, kein Zäncker sey / sed εἰρηνικός, ein friedlicher Mann.* Qvomodo & ab aliis nonnunqam verti non inficiamur, dummodo non eo extendatur pacificus animus, ut pacem cum erroribus inire Ecclesiæ minister debeat. Id enim si quis dicere velit, causa nulla est, qvin & amore pacis inducias facere cum moralibus vitiis possit. Sed pro nobis iterum literae proprietas facit. Qvamqam enim verbum μάχεσθαι, à qvo deriuatur ἀμάχος, interdum usurpatum proxixari, altercari: dubito tamen, an etiam ἀμάχος in metaphorica hac significatione apud Auctores occurrat; & si vel maxime occurrat, ea tamen, qvam nos tuemur, est & semper erit propria & ordinaria vocis huius significatio, à qva ut recedamus, nulla nos cogit necessitas. Schomerus alienum à pugnis vocari dicit, qvi non ad manus venire soleat, cum illi sit iniuria. Accedit, qvod nisi ἀμάχος alienum à pugnis & verberibus denotet, non adpareat, cur Apostolus huic voci alteram illam Πτεικῆ adiunxerit, qvippe qvae innuit hominem, qvi miti est ingenio & de iure suo remittit, cuius contrarium inuenimus in rixosis. Lutherus eam vertit gelindū in qvo significatu occurrit 1. Pet. II. 18. Iac. III. 17. & apud LXX, interpretes Psalm. LV. 22.

Prob. 4. ex §. 15. 4. Nec ex ipsis contradicentibus nonnulli inficiantur, ipsis contra eam, qvam nos defendimus, vocis πλήκτης significationem esse diceotibus, propriam & simpliciorem. Hieronymus (b) ad verba: ne percuslor sit, scribit: *quod quidem & simpliciter intellectum aedificat audientem, ne facile manum porrigat, ad caedendum: ne in os alterius verberandum insanus erumpat.* Espencaeus (c) quoque concedit, proprie innui eum, qui vere percutiat, siue prius percutiatur, sine non.

Prob. 5. ex §. 16. 5. Pro nobis militat auctoritas Antiquitatis, qvae Auctoritate ad dictum nostrum respiciens idem in canonibus suis prohibuit. Antiquitatis Placet hanc in rem adferre Apost. (uti qvidem, qvamqam perpet

ram

(a) In Praxi pietatis loco 16. p. 135. (b) T. p. in Tit. I. f. 246. d.
(c) Opp. f. 41°.

ram vocantur canones illi) Can. 28. (a) *Episcopum aut presbyterum aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiusmodi volentem timeri, deiici ab officio praeceperimus, quia nusquam nos docuit hoc Dominus.* Quem canonem Luc. Osiander (b) in adiecta epicrisi bonum vocat, allegans 1. Tim. III. 3. Ex hoc canone in Iure Canonico (c) constitutum est: *Deuciantur ob officio Presbyter & Diaconus & Episcopus verberibus timeri quaerens.* Et ad vocem: Non percussorem, dicitur (d) *Non enim oportet Episcopum ita esse irascibilem & perturbati sensus, ut percutiat, qui debet esse patiens.* Sed sequatur eum, qui dorsum posuit ad flagella. Pastores, inquit Gregorius (e), facti sumus, non percussores. *Nova vero atque inaudita est ista praedicatio, quae verberibus exigit fidem.* Idem quoque in Concilio Agathensi (f) Patres vetant. *Non licet, inquit, Episcopo manibus suis aliquem caedere, hoc enim alienum a sacerdote esse debet.* Item (g): *in aliquo gradu percussor correptus nec emendatus depomatur.* Et eundem fere in modum in Concilio Nant. (h): *summopere quisque Presbyter caveat, si de statu suo vult gaudere, ne quacunque occasione parem suum aut alium quemlibet ad iram & rixam, multominus ad pugnam vel ad caedem aliquo verbo irritet seu provocet, nec provocatus ad hoc quisquam profiliat.* Nec minus Ius Civile (i) Episcopis percussionibus interdit. *Propriis manibus, ait Imperator, verberare Episcopo non licet, hoc enim a sacerdote alienum est.* Qvod autem in allatis Ecclesiae canonibus ad extum nostrum respectum fuerit, probamus tum ex Iure Canonico, in quo idem, quem Apostolus habet, ordo obseruatus est, ea que, quae attulimus, ad verba Pauli: *Non percussorem, dicta sunt, tum ex Greg. Sayro (k), cuius haec sunt verba: Cum Paulus praeceperit, ne illi in Episcopos & sacerdotes elegantur, qui fuerunt percussores, merito canit Ecclesia, ut Clerici ab omni abstineant percussione, tam privata, quam publica auditoritate facta.*

B 2

§. 170

- (a) Tom. 1. Conc. Ruelii p. 53. (b) *ibid.* (c) *Decret. P. 4. Dist. 45. Can. 7.* (d) *ibid.* (e) *Ad Iob. Episc. Constantin. l. 2. Ep. 52. all. in Iure Can. c. 1.* (f) *Apud Claudium Espencaenum. l. 2. c. 3. Digr. 5. f. 182.* (g) *ibidem.* (h) *Reginonis Brum. Disciplina veterum l. 1. c. 214.* (i) *Espencaenus, c. l. (k) in Clavi Regia Sacerdotum Casuum Cons. f. 451.*

Prob. 6. ex
Auctoritate
Doctorum.

S. 17. Denique 6. nostra explicatio fulcitur auctoritate Gregorii Nazianzeni (a), Bernhardi (b) & plurimorum recentiorum Ecclesiae Doctorum. Elegantissima certe sunt Magni nostri Schomeri (c) verba: *non debet (Episcopus) auctoritatem illam sibi sumere, ut incusis verberibus aut pugnis velit emendare immorigeros.* Nec minus egregia illa Lucae Osiandri (d) Er soll kein Balger seyn. *Militaris enim audacia & ferocia non Ecclesiae Ministrum, sed militem facit.* Eiusdem ferme tenoris sunt Eilhardi Lubini (e) verba: *qui animum martium & ferocem habeat, cuius manus praeceps sit ad percutiendum.* Indigni sunt Ministerio, qui malunt cum aliis conserere, quam suagratitatibus aliorum componere. Facere non possum, quin etiam verba Cel. illius Dau. Chyraei (f) adiiciam. *Kein Balger/ inquit, der sich mit den Bauren im fruge nicht schläget/ sed tantum voce, non verberibus puniat delinquentes.* Sed nimis prolixum foret omnium verba adferre. Plura curioso Lectori dabunt: Aegid. Hunnius (g), Erasmus Schmidius (h), Ioh. Gerhardus (i), Ioh. Qvistorpius (k), Ioh. Ioach. Zentgravius (l), Ioh. Reinh. Hedingerus (m), qui dicit: Gr: *kein Schläger/ der nicht mit der Faust un-göttlich drein schlage.* Ioh. Camerarius (n), Ioh Cocceius (o), Lamb. Danaeus (p), Corn. à Lapide (q), Crellius (r), Slichtingius (s) & denique Drusius (t), cuius haec sunt verba: *Auctores Latini percussorem vocant, qui aliquem occidit, maxime, si ad hoc fuerit conductus. Hic aliud significat. Nam percussorem dicit, qui facile ac libenter percutit, qui pronus ac proclivus est ad hoc vitium, sine ut cum Syro loquar, cuius manus currunt ad percutiendum.*

§. 18

(a) Opp. p. 5. (b) Opp. p. 1399. a. (c) In Comm. in Tit. 1. 7. § 1. Tim. 3. 3. (d) in S. Bibl. P. 3. in 1. Tim 3. 3. f. 659. § in Tit. 1. 7. f. 678 (e) In 1. Tim. 3. 3. § Tit. 1. 7. (f) in Scholiis ad 1. Tim. 3. 3. (g) in Opp. Lat. T. 4. in Tit. 1. 7. f. 829. § locis Commun. ad b. l. f. 835. qui tam f. 783. in 1. Tim. 3. 3. iniurias non excludit. (h) in 1. Tim. 3. 3. (i) T. 6. in 1. Tim. 3. 3. p. 163. (k) in Tit. 1. 7. (l) in Comm. ad Tit. 1. 7. (m) in 1. Tim. 3. 3. (n) Alleg. Calov. Bibl. Ill. T. 5. in Tit. 1. 7. f. 1056. (o) T. 5. Opp. in 1. Tim. 3. 3. f. 268. in Tit. 1. 7. f. 415. (p) Opp. f. 464. in 1. Tim. 3. 3. (q) in 1. Tim. 3. 3. (r) Opp. T. 4. Etb. Christ. l. 5. c. 3. f. 409. (s) in 1. Tim. 3. 3. (t) Vide Bibl. Crit. T. 5. in 1. Tim. 3. 3. p. 901.

§. 18. Paulum ab hac nostra sententia recedunt nonnulli interpretes, vocem $\pi\lambda\eta\kappa\tau\omega$ & de verberibus, & de verbis explicantes. Id quod faciunt Commentatores Vinarienses; (a), Abrah. Calovius (b), , & Ioh. Crocius (c). Ad percussionem conscientiarum eam extendunt Theophylactus (d), Auctor commentarii in I. Tim. Hieronymo (e) annexi, & Bechmannus (f). Balduinus (g) de quavis iniuria, quae proximo inferri potest, inteligit. Sed concedimus quidem, moralem percussionem (*De eo enim, qui conscientiam non percutit, quod Paulus agat, quis credat?*) inquit Heinsius (h) non excludi, licet literaliter & immediate de eadem non agatur, sed tantum per consequentiam, quemadmodum nempe in s. praecepto non tantum homicidia, sed etiam iurgia, conuitia & contentiones, homicidiis nempe causam & occacionem praebentes, prohibentur. Quo pertinet illud Eras. Schmidii (i): *Wo solche Schlägereyen vorlauffen, da giebt sich das Wölfen selber.* Quomodo autem unius vocabuli in eodem loco plures literales & immediatae significations esse possint, equidem non video. Ne dicam, quod rixae & contentiones, tanquam immediatum iracundiae consequens, commodius ad vocem $\pi\varphi\gamma\lambda\omega$, quam $\pi\lambda\eta\kappa\tau\omega$ referri queant.

§ 19. Restat, ut e iam eos, qui tantum de morali & conscientiarum percussione Apostolo sermonem esse putant, adferamus, eorumque ratiunculas modeste sub examen vocemus. Et primum quidem nobis occurrit illud Hieronymi (k): *Quid magnum sit, si Episcopus temperet manibus.* Resp. Aut verba illa agunt de Episcopo Politico; aut de quoquis Ecclesiae ministro. Si illud, nobis non obstant; si hoc, respondemus cum Er. Schmidio (l): *Omnino non magnum sed maximum est in Episcopo probrum & dedecus, imo scandalum, wenn er sich mit den Bauren oder andern Leuten in der Schenke oder*

Nonnulli
Moralem &
physicam
percussio-
nem simul
intelligunt

Alii pro sola
morali per-
cussione
militant.

Obiectio II.

- (a) In I. Tim. 3. 3 qui tamen ad Tit. 1. 7. dicunt: *Der nicht ein Schläger und Batzer sey:* (b) Syst. Theol. T. 8. f. 326. in Bibl. illust. T. 8. f. 959. ad I. Tim. 3. & f. 1056 in Tit. 1. 7. (c) in Tit. 1. 7. p. 129. (d) Enarr. in I. Tim. 3. f. 723. & Tit. 1. f. 755. (e) T. 9. f. 383. (f) Mor. P. 413. (g) Comm. in b. l. p. 1. 97. (h) Exercit. Sac ad N. T. f. 513. in b. l. (i) Comm. in I. Tim. 3. 3. f. 1241. (k) All. Erasmo in Bibl. Crit. T. 5. in Tim. 3. f. 895. & Estio p. 783. (l) c. l.

oder sonstem herum schläget. Et quidni hoc aliquid magni esset? An non magnum est prauis suis affectibus frena laxare, irae indulgere, ac se ipsum ulcisci? An paruum esse videtur, se aliorum officiis immiscere? Egregie hac de re loquitur B. Lutherus (a) Die Prediger sollen in diese geistliche Straffe oder Bann nicht men- gen die Weltliche Straffe. Item b: Die lieben Prediger halten die Faust innen / und lassen das Schwert dem Kaiser / allein der Gun- gen brauchen sie. Et eundem in modum Carpzovius (c) *poenas delinquentibus indicere non fas est Ministris Ecclesiae, nec Superintendenti bus, quippe quibus nulla competit iurisdictio.* Neque quisquam hoc sibi per uaderi sinet, nisi qui prorsus ignorat, quam acerbe hoc vitium vindicari soleat.

Obiect. II.

§. 20. Dices: potestatem Episcoporum alios percutien- di, permultis tum Ecclesiasticis, tum politicis legibus ab Elpen- caeo (d) probari. Resp. Leges illae agunt de Episcopis, potestate & jurisdictione politica gaudentibus, atque praefectis Monaste- riorum, petulantes Monachos coercentibus. Quapropter con- tra nos allegari nequeunt.

Obiect. III.

§. 21. Obiicit Ettius (e); locum nostrum cum illo i. Tim. V. i., *senorem ne increpauerit*, esse parallelum. Resp. I. Vnde hoc pro- babitur? Quid obstat, quo minus Apostolus, prohibitis antea percussionibus, hoc loco Timotheum, ne in senes acerbe in- uehatur, admonere queat? 2. Quid si dic erem, etiam hunc locum non de morali, sed de physica percussione agere? Equi- dem non ignoro, priorem sententiam esse communiorem; sed litera iterum pro me militare videtur. Compositum enim est verbum *πτιωθήσαι* ex *πλήρει* & præpositione *πα*, quae in compositione non raro auget. Proprie, inquit Eduardus Leighius (f) denotat castigo, animaduerto, sed usurpatur etiam pro in- crepaci. Tim. V. i. Obiurgo quodammodo & verbere addito, ut metaphor a subesse videatur. Ut igitur non adeo male iudicent, qui hoc verbum ad pugnos & verbera referunt, velut Lamb. Da- naeus (g) existimat.

§. 22.

a] T. 6. Germ Altenb. f. 1239. (b) T. 5. f. 435. (c) *Iurispr. consit.* l. 3. tit. 7. Def. 85. (d) c. l. (e) p. 783. (f) *In Crit. Sac.* (g) in l. Tim. 3 f. 492.

§. 22. Porro Estius (a) nobis opponit Ier. XVIII. 18. *Venite, obiect. IV.*
percutiamus eum lingua; & Erasmus (b) illud Horatii: *verbera linguae,* ac Ciceronis: *verberatur Tiro tacito duntaxat cognitione conuitio.*
 Resp. de voce $\omega\lambda\eta\kappa\tau\eta\varsigma$ eiusmodi exempla adferenda essent. Tam manifesta proprietatis deserendae ratio si in textu nostro inueniretur, quam in allatis locutionibus, facile nos aduersariorum nutui attemperaremus. At vero quemadmodum voces: verbera, percutere & verberare sine addito, quod vocant, alienante auditae non nisi de realibus verberibus & plagiis intelliguntur; ita multo minus vocem $\omega\lambda\eta\kappa\tau\eta\varsigma$, quae nullibi ita usurpata occurrit, absolute positam aliter, quam pro uolento percuatore accipere possumus.

§. 23. Neque cujusdam ponderis est illa Clarii [c] obiectio; quod nempe satis apertum sit, hoc non decere. Cur non in vocibus superbia, iracundia, violentia quoque metaphoram querit: nam etiam has Ecclesiae Ministrum non decere satis apertum est. Eadem responderi possunt ad illud Hieronymi (d): *Apostolus Ecclesiae principem formans, non vitat esse pugilem & pancratias;* quod etiam in plebeio & quocunque gentili si fuerit, reprobatur. Nam etiam polygamia, violentia &c. in quocunque homine reiciuntur, & tamen in specie Ecclesiae Minister earum deuitatio demandatur. Imprimis enim Ecclesiae Minister omnia, quae vitae morumque integritatem violent, sedulo fugere debet, siquidem ipsum in omnibus virtutibus Ecclesiae suae typum esse oportet. 1. Tim V. 12. Tit. II. 7. 1. Pet. V. 3. Et

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

§. 24. Maioris momenti esse videtur, quod & ipse Luther Obiect. VII.
 rus moralem percussionem intellexerit, vertens hanc vocem per Wochen. Veneror equidem ut in omnibus rebus, ita etiam in incomparabili illa Bibliorum versione Magni huius Viri auctoritatem, & religioni mihi ducerem, si vel latum unguem temere ab eadem recederem. Sed hoc tamen a nemine Theologorum nostrorum unquam negatum est, neque negari potest, illum nonnullis in locis paululum a textu originali recessisse; id quod & hoc loco factum esse, supra dicta demonstrant. Neque Lutherum violentam percussionem vel in hac ipsa versione vel alibi exclusisse, ex aliis eiusdem locis, ex quibus §. 19. duo allegauimus, colligere licet,

a) c. l. (b) Bibl. Crit. c. l. (c) ibidem

forsan

[d] T. 9, f. 246, in Tit. b

Forsan igitur eorum, quae intime coniuncta esse solent, unum tantum, altero sub intellecto, nominare voluit.

§. 25. Praeter iam allegatos Auctores huic sententiae additi sunt Chrysostomus (a), Theodoreus (b), Claudius Espencaeus (c), & denique Przirkouius (d), qui satis confidenter quidem, sed nimis stolide hanc sententiam manifestiorem esse putat, quam ut multis probari debeat.

Percussio-
nes Mini-
strum Eccles-
iae dedes-
cent.

§. 26. Cum igitur satis iam euictum atque demonstratum sit, in loco nostro de violenta percussione agi: ipsa luce meridiana clarissima esse puto, eam ab omni Ecclesiae Ministro sedulo fugiendam esse. Fugient eam omnes, qui universas honestatis leges migrare erubescunt. Non dicam, eam legibus Diuinis atque humanis esse contrarium. Hoc enim ex dictis ad oculum patet. In hoc tantum paucis inquiremus, an Episcopus auditores suos vel alios percutiens etiam decori leges violet, taleque quid committat, quod personam & officium suum dedebeat. Atque hoc quoque nemo facile, credo, in dubium vocabit. Si enim cuique bono & honesto viro omnes privatae & ex vindictae cupidine suscepitae percussionses conflictionesque opprobrio esse solent: quanto igitur magis illae Ecclesiae Ministro dedecori erunt. Imprimis enim Episcopum operari irreprehensibilem, i.e. talem, cui nullum crimen merito obici possit, quod ad muneris dehonestationem faciat. Episcopi omnium fidelium totiusque gregis, ut in omnibus virtutibus, ita etiam in mansuetudine, patientia atque continentia exemplar esse debent. Vnde satis egregie hac de re Chrysostomus (e) scribit: *Eum, qui aliis praecedit, tanta decet gloria virtutis excellere, ut instar solis ceteros, veluti stellarum igniculos, suo fulgore obscureret.* Contrarium autem in Ecclesiae Ministro percussore offendimus: hic enim non virtutum suarum fulgore alios obscurat, sed potius, iudice Aegid. Hunnio (f), Ministerium ferocia sua deformat. Comparantur Ecclesiae Ministri cum Angelis, Pastoribus, Parentibus & Medicis: hos igitur si imitari volunt, quomodo in eos, qui fidei accuriae sue commissi sunt, saeuire, iisque plagas & vulnera infligere poterunt? Conferuntur etiam alii auium; his autem aues pullos suos protegere ab omnique iniuria defendere, non autem percutere solent.

§. 27.

a) T. 4. Opp. f. 148o. (b) T. 2. Opp. in 1. Tim. 3. 3. f. 181. (c) Opp. p. 41.

(d) in b. l. (e) Hom. 19. in 1. Tim. 3. 3. All. Rixnero Instruct. Mor.

h. 2. c. 1. p. 445. (f) T. 4. Opp. Lat. in LL. CC. ad Tit. 1. 7. f. 835.

§. 27. Neque minus summae iniustiae atque impietatis Episcopus percusor argui potest. Injurius enim est in se ipsum & auditores suos, atque in ipsum Deum impius. Qvod si enim terreni Domini seruo in vitio est, si heri sui mandata exequi omniaque eiusdem praecepta exacte obseruare recusat: quanto magis oeconomicus ac seruus Dei, supremi huius uniuersi Domini praecepta negligens, impietatis accusandus erit. In Auditores autem iniustus est, cum eos, quos Patris instar amare, quos fouere deber, odio habet & aspere dureque tractat. Sed quid de corporum afflictione dicam? immo iis non parum scandalum praebet & exemplo suo ipsos ad similia peccata tacite inuitat. Quantum exempla Antistitium sacrorum apud auditores valeant, praecclare exprimit Ambrosius (a) Nulli, inquit, illicitum esse videtur, quod ab Episcopis quasi licite perpetratur, id ipsum magis credunt homines esse laudabile, quicquid Episcopus habuerit delectabile, nec quisquam quod agere Pontifex non dubitat, se indubitanter agere dicat. Atque haec quoque est ratio praeclari illius Hieronymi (b) moniti: in te omnium oculi diriguntur, quicquid feceris, id sibi omnes faciendum putant; caue ne committas, quod aut qui reprehendere volunt, digne lacerasse videantur, aut qui imitari, cogantur reuinquer. Quapropter non immerito Gregorius Nazianzenus (c) Episcopum dicit lucernam Ecclesiae, per cuius mores puros vel impuros belle habeat vel laboret Ecclesiae corpus. In se ipsum denique Episcopus percusor iniqus est, dum conscientiam suam violat, famae maculam inurit & denique grauissimis poenis se obnoxium reddit. Quid enim aliud facit Ecclesiae Minister ab illis peccatis, quorum ipse reus est, auditores suos poenarum temporalium & aeternarum comminatione auocans, quam ut se ipsum condemnet? Rom. II. 1. 18-24. Quo pertinet illud Chrysostomi (d): Bene docendo & bene vivendo populum instruis, quomodo vinere debeat: Bene docendo & male vivendo Deum (& Magistratum) instruis, quomodo te debitam condemnare.

§. 28. Sed dices forsan, credibile non esse, tantae ferociae tantaeque proteruiac inueniri Pastores, qui in auditores

C

suos

An dentus
Episcopi
percussores.

(a) All. Zieglero de Episcopis l. 4. c. 1. p. 4. (b) In Epist ad Heliod. all. Zieglero c. l. (c) Epist. 22. all. Zieglero c. l. (d) Hom. 43. in Matth. all. Maior in Praxi pietatis Loco 16. p. 134.

fuos verberibus plagisqve saeuire non dubitent. Sed utinam non tam apud nos, qvam apud Veteres eiusmodi inuenirentur excessus! Saeculo 7. in Conc. Brach. III. (a) iam conuesti sunt Patres, quosdam ex fratribus tantis caedibus in honoratos subditos effruescere, quantas poterant latrocinantium promereri personae. Ac nisi saepe priscis iam temporibus eiusmodi exempla occurissent, qvid opus fuisset, tot canones legesqve hac de re condere? Dn. D. Luc. Bacmeisterus (b) meminit Pastoris cuiusdam, qui sub administratione S. Coenae Rustico iuueni colaphum impegit, ex qvo hostiae nonnullae deciderunt in terram. Apud D. Spenerum (c) qvoqve mentio fit Pastoris, welcher diejenige / zu welchen er einen Hass gehabt aus blossen vergalten Gemüthe unhöflich und unpriesterlich angefahren / geschimpft und geschmähet / auch wohl gar geschlagen. Sed qvid veteribus illis exemplis immoramus? Inexpertus rerum omnium fit oportet, qui nesciat, idem in Ecclesia qvoqve nostri temporis non raro contingere. Exempla, mihi & hic publice nota, in praesentia commemorare nolo.

S. 19. Cum igitur dari eiusmodi Ministros constat, operae pretium erit, paucis indigitare, qvomodo puniendi sint. Apud Veteres ab officio eosdem remoueri debuisse, ex canonibus supra allatis clarum est. Gregorius (d) qvoque Andream, Episcopum qvendam Tarentinum, qui alios verberauerat, ab officio suspendit. In Consistoriis nostris quidem poena arbitraria obtinet; plerumqve autem criminis huius rei, si non remoueri, tamen ab officio suspendi solent. In casu illo à D. Bacmeistero recensito ita M. Colerus, Superintendens Parchimensis, adprobante D. Bacmeistero, iudicat: *Sententia mea breuissime haec est: in hoc negotio Ecclesiastico negligenter, irreuerenter & scandalose pertractato, Pastorem hunc, praeferim si alias ipsum dominem leuem esse deprehensum fuerit, aut ab officio prorsus remouendum, aut ad minimum ad tempus suspendendum, eique poenitentiam publicam iniungendam.* Nam hic non perponderam-

(a) vide Ius Can. c. l. (b) Magni Lacaen Bacmeisteri, Atani mei, cuius cineres vineror, filius in Fascic. quaest. qv. 30. (c) Theol. Bedend. P. 1. c. 2. Art. 3. sect. 4. p. 605. (d) L. 2. Ep. 32. ali. Espenaeo f. 48r.

da ministerii ipsius dignitas & apud rusticos despiciens, qui hinc oriri posset; sed potius maculae grauis ab ipso, venerando muneri Ecclesiastico contra conscientiam, cum non exiguo populi scandalo iniustae habenda est ratio. Ut interim auditores informentur, in magno pretio habendos pios Ecclesiae ministros, ipsosque reverenter trahendos, iustum est.

§. 30. Non autem quae hactenus diximus, adeo absoluete intelligenda sunt, ac si nullo prorsus tempore nullaque in casu Episcopo alios percutere liceat. Nonnullos igitur indigebimus casus, in quibus Ecclesiae Ministro physicam percussionem permisam esse censemus. Quaeritur itaque 1. An Minister Ecclesiae ab aliquo auditorum suorum laesus manu vel alio quocunque instrumento, repercutere possit? Ut recte ad hanc quaestionem responderi queat, ante omnia circumstantiae considerandae sunt. Si enim quis Pastori suo unam vel alteram tantum, eamque non adeo grauem plagam infligeret, hic percusorem verbis quidem redarguere, vel si his locus amplius non est, ius declinare, aliorum auxilio se contra iniuriam defendere, aut denique abire atque petulantem in ius vocare potest; repercutere autem non debet. Hoc ideo enim nihil aliud efficeret, quam ut furor percussoris magis accenderetur, litesque cum aliorum scando au- gerentur. Praeterea non imitaretur exemplum Christi, qui percuslus non repercussit. Et denique non obseruare mandatum Christi, Matth. V. 39. Evidem ab ineptis eorum abhorreo deli- gamentis, qui hunc locum proprie intelligendum esse somniant, ita, ut unum colaphum accipiens plures expectare debeat. Hoc enim ipsa sana ratio vetat, neque ab ipso Christo, Apostolis aliis- que S. Viris factum est. Sed hoc tantum dicitur, ab omni pri- uata vindicta abstinendum, potiusque iniuriam terendam, quam iniuria vindicandam esse. Si autem Ministrum Ecclesiae violentus aggrediatur inuasor, a quo nihil nisi mortem, mutilationem vel aliud quoddam ingens damnum expectare possit, omnino vitam & corpus suum vi atque armis defendere, imo si aliter se conser- uare nequeat, aggressorem cum moderamine inculpatae tutelae interimere potest. Quid enim ipse Deus duce natura & sano ratione omnibus hominibus permisit, eo iis, qui sacro officio fun-

G 2

gundus

guntur, non interdixit. Qvod autem omnibus hominibus iniustam vim vi repellere liceat, nemo sanæ mentis compos, credo, in dubium vocabit. Hoc, inquit Cicero (a), & ratio doctis, & necessitas barbarie, & mos gentibus & feria natura ipsa praescripsio, ut omnem semper vim, quacunque ope posset, à corpore, à capite, à vita sua propulsarent. Si tempus est ullum iure hominis necandi, quae multa sunt, certe illud est non modo iustum, - verum etiam necessarium, cum vi vis illata defenditur. Breuiter quidem, sed praeclare hac de re edislerit D. Ioh. Franc. Buddeus (b). Praeterea id Petrus suo comprobat exemplo, quippe qui nocturno tempore inuafus, tacite adprobante Christo, se vitamque suam gladio defendit. Quod dare ante duos & quod excurrit annos Venerabilis Praeses meus (c) elegantissime egit. Minime igitur adprobare possumus Veteris Ecclesiae rigorem, de quo Cl. Espencaeus (d): *Consideratione dignum est, veteres Ecclesiasticos ab omni adeo humani sanguinis effusione abhoruisse, ut cum quocunque inculpatæ tutelæ moderamine repercutientem, in clerum vix aut receperint aut receptum tolerarint. Nicolaus consultus super clericis, qui se defendendo occiderint, num poenitentia emendari possent ad pristinum gradum redire: Nos, ait, nullam Clericis licentiam aut occasionem quemlibet hominem quolibet modo occidendi tribuere scito. Cur enim licentia, omnibus hominibus data, solis Clericis adimitur?*

Quæstio. II.

§. 31. Quæritur 2. An possit Minister Ecclesiae seruum vel famulum suum refractarium baculo ad officium adigere? Resp. quæstio omni dubio carebit, si modo cogitetur, quod cuique hero seruum suum immorigerum verberibus coercere liceat. Nouimus enim seruorum partes esse, ut heris obsequium praestent, & indefessa industria eorundem utilitati, reique familiari inferuant, Col. III. 22. Eph VI. 5. 1. Pet. II. 18. Hoc suo officio autem si sponte fungi recusant, omnino verberibus ad illud adigi possunt, Proverb. XXIX. 19. 21. Sir. XXXIII. 25. sqq. Cap. XLII. 5. Idem autem etiam Episcopo licere, per se patet. *Ius*, inquit Danaeus (c) patriæ potestatis in liberos suos non amittit Episcopus propter hoc dictum (i. Tim. III. 3) Pauli, neq; ius suum in seruos, quin eos moderate, cum res postulat, castigare etiam verberibus possit. Bene autem Auctor adiecit,

(a) In Orat. pro Milone, (b) in Pbil. Pract. P. 2. c. 4. Sect. 2. de Officiis erga se ipsum §. 12. sq. p. 263. (c) in Disp. de Petro gladio accincto. (d) l. 2. c. 4. Digress. p. 184. (e) Opp. f. 46. in Tim. III.

moderate & cum res postulat: hoc enim semper obseruandum esse, docet Apostolus Eph. VI.9. Col. IV. 1. Sed ius illud, qvod Ecclesiae Minister in seruum suum habet, ad aedituum suum extendere non potest. Hic enim non Pastor is, sed Ecclesiae famulus est.

S. 32. Qværitur 3- An possit Minister Ecclesiae uxorem suam verberibus aut baculo in officio continere? Ad hanc quaestionem iterum facilius responderi poterit, si ante dispiciamus, an cuilibet marito uxorem suam verberibus coercere liceat. Non autem quæritur; an maritus uxorem ut seruam tractare atque leui de causa verberare queat. Neqve quæstio est: an in uxorem tyrannice saeuire liceat. Sed quæritur: an tunc demum, cum uxor neque admonitionibus, neqve reprehensionibus, neqve pollicitationibus neqve comminationibus locum relinqvit, a marito leuiter castigari, verberibusque officii sui admoneri possit. Id ex Moralis doctrinae Magistris nonnulli affirmant, seqventibus moti rationibus.

1. Qvia maritus in uxorem imperium teneat, uxorem autem marito subiectam esse oporteat, Gen. III. 16. Eph. V. 22. Col. III. 18. 1. Pet. III. 1. Iam autem in quem quis imperium habet, eum vi in officio continere possit. 2. Qvia viro tanquam domino atque capiti familie disciplina domestica demandata sit, quia suos ad honeste vivendum inuitare, immorigeros autem coercere debeat. (3.) Qvia petulans & turpiter viuens foemina viro opprobrio sit. 4. Qvia melius sit, uxorem domi ob delicta sua a marito castigari, quam eam publice malitia sua, connuentia mariti crescentis, poenas pendere. Sed cauere debere aiunt virum, ne haec castigatio ex odio, vindictae cupidine aliaque eiusmodi causa proficiatur, sed tantummodo ad uxoris emendationem tendat, ac humanitatis comitatisque plena sit. Andr. Prücknerus (a) ad quæstionem: *An liceat marito uxorem peccantem verberibus coercere?* respondet: *Licet si verbera sint moderata, b. e. in iis seruetur modus pro ratione peccati admissi, & non nisi in casu extremæ necessitatis, cum monita omnia sint frustranea: non licet, si verbera sint immoderata, i.e. crudelia ac cruenta, cum ita effectum maritalem exuat.* Neqve Io. Guil. Bayerus (b) hoc ipsum absolute illicitum esse affirmare audet. *Operae pretium, quoque erit Gregor. Sayrum (c) audire. Peccat, inquit, mortaliter maritus, si atrociter percutiat aut verberet uxorem, quia nec sicut ser-*

C 3

vnum

(a) in Manuali 1000. Quæstionum, Cent 8. qu. 100. p. 419. (b)

Theol. Mor. p. 555. (c) in Clavi Reg. Reg. Sacerdotum Ca

Consc. l. 7. c. 7. II. 8. f. 419

Quæstio
III.

num daedere debet. Duxi, atrociter quia potest leniter ex gratia necessitate & causa eam castigare, cum sit inferior viro, puta si notabiliter negligens sit in administratione domus, (quam in rem permulta testimonia ad fert) intelligendum tamen est hoc, si admonita semel a marito, se emendare recusat. Alias cum sint duo in carne una, aequalitate quadam decet esse complexos & mutuo se amare & fouere debene, iuxta illud Apost. Epb. V. & I. Pet. III. His rationibus pro affirmante quaestio[n]is nostrar[ae] parte pugnant, moti, ut credo, extrema & detestabili quarundam foeminarum malitia, quam ad horrorem usque describit Siracides cap. XXV. 23. sqq. & XXVI. 10. sqq. Sunt tamen qui & negantem defendunt, ut pariter credo, bonarum foeminarum incomparabili virtute, quam non Ecclesiasticus tantum morum Doctor, sed ipse Divinissimus per Salomonem Spiritus Prov. XXXI. 10. sqq. iis coloribus & momentis describit, quibus nihil excellentius pretiosiusque excogitari potest. Et quamquam non ignorant, dari etiam proteruas & supra modum flagitiosas mulieres, nolunt tamen ad eum rigorem descendere, ut easdem mariti castigationi subiiciant. Qvorum causam dum inter eos, qui a me visi sunt, omnium fusissime agat Altior finae aliquando Academiæ decus, Ioh. Conr. Dürrius, verba eius, quamquam paulo prolixiora (a) adducam. *Quid vero, inquit, si uxor aspera, si proterua, si rixosa sit, blandis aborcationibus & placidis consiliis locum non relinquent?* In tali casu revocandum ad animum est praeceptum S. Chrysostomi in I. Cor. Hom. 16. Dolendum, est non irascendum, & DEO supplicandum est, & ipsa admonenda & omni conatu admittendum, ut illis liberetur adfeditibus. Et illud B. Lutheri ad Sirac. Cap. 15. vers. ult. Hodie optimum est consilium, uti placidis verbis, & si illis nihil proficiatur, cetera patienter DEO committere. (Haec Lutherus) Quod si nec Deo noties precibus sollicitate pro suo arcane consilio placeat mitigare calamitatem, silentio illa tegatur, nec in aliorum & eorum praesertim notitiam venire permittatur, qui saepe dissidentium animos magis exacerbare & voluptatem etiam aliquam ex alienis aerumnis capere solent. Repte Lud. Viues lib. 2. de Christiana fam. Domesticis parietibus ac limine cobibe, ne se foras efferant, ne serpant lacius, sic moderatione tua commodiorem reddes coniugem, quam alias querimonias & futilitate linguae exacerbares. Qui posteriorem hanc sententiam defendunt, citra dubium dicent, omnium minime con-

(a) *Theol. Mor. Scpt. 3. c. 2. §. 4.*

meni-

venire caligatiohem uxoris reali Ecclesiae Minister, qui non tantum à vitio oinni, sed & à specie mali remotus esse debet, neque quamcumque occasionem praebere crudelibus uxorum suarum carnificibus, ut genio suo eo licentius indulgere & ad Pastoris exemplum prouocare possint. Nos haec omnia sano maturoqve lectoris iudicio committimus.

S. 33. Qvaeritur 4. An possit Minister Ecclesiae in bello Qvæsto, q hostem non minus ac alii milites inuadere & occidere? Resp. Ex ipsa quaestione facile adparet, non qvaeri: an Minister Ecclesiae bello interesse & tanquam concionator castrensis, vel alio S. officio fungens castra seqvi possit. Neqve qvaeri: an ab hostibus inuafus & circumuentus pugna se defendere queat; sed qvaeri: an extra summae necessitatis casum arma sumere & in proelio pugnare possit? Atqve hoc negamus. 1. Qvia Minister Ecclesiae tanquam miles Christi, ut Duci suo placeat, omnia ea, quae officio suo impedimento esse possunt, fugere debet 2. Tim. II 4. His autem militiam quoqve adnumerandam esse, tam clarum est, ut nihil supra possit. 2. Qvia Pastori cura animarum, non autem ordinarie (liceat hac voce uti) urbium & regionum demandata est, Hez. III. 17. Qilibet autem, in quo vocatus est, maneat, 1. Cor. VII. 20. 24. 1. Tim. IV. 15. 3. Pronobis faciunt Canones Ecclesiae. In Apost. Can. 83. (a) dicitur: *Episcopus vel Presbyter vel Diaconus exercitus vacans, & utraq; obtinere volens, Romanum scilicet Magistratum & Sacerdotalem administrationem, deponatur. Quae sunt enim Caesarii, Caesari & quae Dei, Deo.* Quem canonem non reliquendum esse dicit Luc. Osiander in adiecta epicrisi. Francica Synodus Dei seruis per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & hostem pergere omnino prohibuit, nisi solis ad Divinum ministerium &c. vide Espencaenum (b) Insuper armis militibus & pugnis Clericis interdixere Apost. can. 64. (c), Concilium Toletanum (d) & Ilerdense (e). Bernhardus (f) dicit: *Clericis non est pugnare armis militantibus.* D. Casp. Zieglerus scripsit peculiarem Tractatum de Episcopo Milite, licet ipsi non tam de qvoli-

(a) T. 1. Conc. Ruellii (b) c. l. f. 187. (c) Tom. 1. Conc. p. 123. (d) vid. 10. Cor. Naevii Kirchen-Recht p. 35. (e) vid. Danaeum f. 464. (f) Opp. f. 1399.

qvolibet Ministro Verbi Diuini, qvam de Episcopis principibus sermo sit. Ex qvibus facile iudicari potest, qvid de Zwinglio a. 1531. in proelio Heluetico trucidato habendum sit. God. Arnoldus (a) pro more suo hunc Haereticam etiam excusat, de eiusque morte satis honorifice loquitur. Cui qvoqve Lamb. Danaeus (b) quasi parentare velle videtur. *Ministros Ecclesiae, inquit, interesse iustis bellis & expedit & oporeat.* Sed & in acie ipsa & proelio versari possunt & dimicare cum sancta & honesta causa belli suscipiendi fuit, non modo ad reliquum exercitum confirmandum sed etiam ut Deus ipse inuocetur & proterua insolentiaque militum reprimatur. Quare sunt omnino inepti, qui, D. Zwinglium optimum (scilicet) Debet seruum, & verbi ipsius praeconem egregium damnant, quod in aciem cum hostibus descendere, illicqz dimicare ausus fuerit, id enim & bona conscientia in honesta belli causa potuit, & idem nunc quoque licet ceteris. Qvod ne frustra dixisse videatur, prouocat ad Ambrosium (c) ex eoqve haec recenset verba: *fortitudo, quae bello tuetur a Barbaris patriam, vel domi defendit infirmos, vel a latronibus socios, plena iustitia est.* Ex qvo tamen nihil aliud seqvitur, qvam qvod homines ab officiis liberi militiae nomen dare, & illi quoque, qui officiis publicis funguntur, iusli Magistratus cum hostibus salua conscientia pugnare atqve configere queant. Reliqua eiusdem argumenta probant qvidem, Verbi Diuini Ministros exercitibus interesse debere, qui milites fidem pietatemque doceant, non autem, qvod eos cum militibus pugnare oporteat.

Qv. V.

§. 34. Qvaeritur 5. An in casu summae necessitatis in urbe vel munimento Clerici adigi possint, ut arma sumant & locum cum aliorum inuasione & trucidatione defendant, aut etiam in proelium exeant & cum hoste configant? Resp. si ad tantas angustias urbs vel Resp. adducta est, ut sine clericorum auxilio peritura sit, illis autem opem ferentibus spes eius conseruanda ostendatur, omnino Clerici ad arma sumenda adigi possunt. Nam I. Clerici sunt subiecti Magistratui, ac iure Diuino ab illis oneribus, quae qvilibet ciuis sustinere debet, immunes non sunt. Priuilegia autem, ab hominibus ipsis concessa, in necessitatis calu cessare possunt.

2. Clerici

(a) in der Kirchen u. Rech. Hist. p. 2. l. 16. c. 31. §. 31. (b) in 1. Tym. III, f. 464. (c) Lib. 1. de offic. l. 1. c. 7.

2. Clerici sunt membra Reip: adeoq; ad eiusdem conseruationem & defensionem adstricti. 3. Omnes homines lex naturae & ipsa ratio iubet τον θησίου, imprimit autem ciuium suorum bona & vitā contra inuasores (de iusto bello loqvor) in summae necessitatis casu defendere. Optime Cicero: (a) iniustitiae duo genera sunt: unum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, si possint, non propulsant iniuriam. Et (b): Mibi non libet neque integrum off, ut meum laborem hominum periculis sublevandis non impertiam. 4. Idem nobiscum affirms Ioh. Car. Naevius (c): Ja es sind/ inquit, die Geistlichen vor Zeit des Krieges und einer Belagerung auch von der Defension der Stadt und muneribus personalibus nicht befreiet / sondern auch wie Greg. IX. in cap. 2. X. de immunitatibus Eccles. prescribit, omnes ad hoc generaliter compellantur, quatenus cunctis vigilantibus melius paleat cinitatis custodia procurari. Nec minus concinne] Caietanus [d]: in necessitatibus articulo Clericus pugnax non peccat. Legis enim positiuae eum à pugni arcentis finis, bonum commune, tempore, spirituale, quod iusto bello defenditur, praestat bono particulari, quo quis habilia est ad altaris ministerium. Bello defensio iusto (praesertim si cum infidelibus agitur) Clerici ut & Latci exercitum, ciuitatem, patriam ab hostibus euertendam & sine tali auxilio pereuntem manu etiam propria seruare non modo possunt, sed etiam tenentur. D. Danhauerus (e) concedit qvidem in V. T. in necessitatis casu Ministero Verbi licuisse militem esse, in N. T. autem licere negat. Sed eqvidem, salua tanti viri auctoritate, non video, quaenam differentia obstat. Inepte autem hac de re Guil. Estius (f). Licitum, inquit, illis (Leuitis & sacerdotibus) erat proelio interesse & contra hostem pugnare, quia tales erant sacerdotes, qui cruenta tractarent sacrificia, non tamen ex lege tenebantur. Sacerdotibus autem nouae legis illicitum est, eo quod incruento sacrificio offerendo deputati, ideoque eos à cruro fundendo conuenit esse maxime alienos. Nos enim cum Scriptura nouam illam legem & sacrificia N. T. ignoramus. Qvod si autem extrema non adsit necessitas, Clerici merito immunitatis iure gaudent. Et praeterea etiam sermo nobis est de istiusmodi locis, in quibus Clericorum magnus qvidam est numerus. Quapropter ap. Lutheranos ob horum paucitatem eiusmodi casus non facile dabilis est.

D

§.35.

(a, Jff. l. 1. c. 7. (b) Orat. pro Muraena (c) In Iure Cler. c. 7. p. 514. (d) All. Espenae Opp. f. 184. Digr. l. 1. c. 5. (e) Tb. Consc. T. 1. p. 1027. (f, in Ann. ad praeципua Script. loca col. 118.

Quaestio VI.

§. 35. Quaeritur 6. An Ministerii candidatus quousque nondum inaugurus est, cum altero vel baculo, vel gladio configere possit? Qilibet haud difficulter videt, de duellis & confictionibus candidatorum Ministerii, si non grauius quid, idem tamen, quod de quibusuis duellis iudicatur, pronuntiandum esse. Quid autem de duellis Theologi pariter & Moralista statuant, tam notum est, quam quod notissimum. Qapropter non est, ut huic quaestioni immoremur, in primis cum haud ita pridem de recto gladii usu a Venerabili Praefide meo (a) tam eleganter tamque luculenter actum sit, ut si quis verbum addere vellet, ipsi foli lucem accendere videretur. Peculiarem quoque disputationem de Duellis scripsit Excell. Dn. D. Henr. Christ. Eielke.

Quaestio VII.

§. 36. Quaeritur 7. An possint Studiosi ad officium S. admitti, qui duellis cum aliis confixerunt, aut alium occiderunt? Duplex haec quaestio est, ut ordine igitur procedamus ad utrumque eius membrum separatim respondemus. Et prius quidem quod attinet, Studiosus vocandus aut raro tantum, aggrediente forsan illum altero, & tere inuitus duello cum eo contendit; aut per animi proteruitatem in manitate inq; pessimis confictionibus adiuvuit. Si illud ad Ministerium S. eum admitti posse, si de cetero honestae piaeque vitae dederit operam, & poenitentiam talis quoque excessus demonstrauerit, aut saltim habuerit, nullus dubito; imprimis si propter temporis diuturnitatem, locique longinquitatem Ecclesiae hoc ipsum notum non sit, adeoque nullum scandalum metui debeat. Nam si omnes, qui eiusmodi quid illicitum in adolescentia sua commiserunt, ob officio S. excludi deberent, nescio, unde demum Ministri Ecclesiae sumerentur. Nullus enim, inquit Augustinus (b) in Ecclesia recte posset ordinari Minister, si discessisset Apostolus, si quis sine peccato, ubi ait, si quis sine crimen est. Si autem hoc; iterum certae circumstantiae considerande erunt. Si enim pristinum vitiosum habitum sincera pietate emendauit, & ceteroquin ad officium aptus est, potest quidem, (licet non facile extra necessitatis casum) si omne scandalum evitari queat, ad S. Ministerium vocari. Qvod si vero adhuc pristinis suis vitiis delectetur, merito officio S. arcendus est. Qvanto enim criminis quantoque dedecori Ecclesiae Ministro confictiones & percussionses sint, ex supra dictis clarum est. Idem adfirmat D. Egid. Hunnius

(a) Doce-

(a) in Disp. de Petro gladio accincto §. ult. (b) Lib. 1. contra duas Epist. pelag. c. I q. apud Baldwinum in Tib. 1. 7 f. 1472.

(a) Docemus, inquit, homines martiales & ad pugnas atq; verbera pronos non esse cooptandos in ordinem Ministerorum Verbi. Deformant enim Ministerium & bibil aut parum aedificant.

Ad alterum quaestioneis membrum respondetur distinguendo inter homicidium dolosum, culposum & casuale, ad quod illud quoque referendum esse videtur, quod fit cum moderamine inculpatae tutelae. De ultimo genere, quod vix homicidium vocari potest, si quaestio intelligenda est, eos omnino ad S. Ministerium vocari posse, dicendum est. Cum enim cuilibet homini violentum inuasorem cum moderamine inculpatae tutelae interficere licet, nulla ratio est, cur Studiosus hoc suo iure utens propterea ab officio S. arceri debeat; quamuis Casuistarum iudicio melius faciat, si, quantum licite fieri potest, ulro à Ministerio Eccl. abstineat, aliudque vitae genus eligat, ne scilicet infirmis scandolum & veritatis hostibus calumniandi occasio detur. Illum autem, qui homicidii culposi aut dolosi crimine se contaminauit, & vel connuentia iudicis, vel fuga ordinariam homicidii poenam evitauit, in Ministerium Ecclesiae eligi posse, Theologi merito negant. Facultas Theol. Ienensis (b) ad quaestionem: Ob ein Studiosus Theologiae, der vor 12. Jahren einen entleibet / von selbiger Zeit abet sich wohl gehalten / mit guten Gewissen zum Predigt. Umpt vociret werden könne? respondit negando, quia nempe Studiosus ille probare non posset, se in terminis moderaminis inculp. tut. perstistile, & coram iudicio à criminē & poena homicidii absolutum esse. Hoc autem cum probatum fuerit, eum omnino vocari posse. Argumenta, quae pro sententia sua adducunt Theologi Ienenses, haec sunt. 1. Qvia Episcopum oportet esse irreprehensibilem. 2. Qvia debet bonum testimonium habere ab extraneis. 3. Qvia pastor homicida auditoribus contemptui foret. 4. Qvia Ministerium S. aduersariorum calumniis expositurus & s. Ecclesiae suae scandalum praebiturus eslet. Lamb. Danaeus (c) dicit: Peccata in futuro Episcopo inesse possunt, crima in eo nulla inesse vel tolerari debent. Itaq; si quis sit homicida, Episcopus ne eligitor: electus per ignorantiam deponitor, ut est in Agathensi Concilio can. 50. & in can. si Episcopus distinet. 50. idem q; Ambrosius docet Epist. 82. Excipi tamen hic iterum debent necessitatis casus, ubialii ministri haberi nequeunt, atque si de vocationis Diuinitate certissime constet, aliaeque circumstantiae, quae etiam hic rem variare possunt.

Qvaest. VIII.

§. 37. Quodeniqve & An Minister Ecclesiae in domo sua ab auditorum quodam, aut alio durioribus & contumeliosis verbis insultus, eiusdem petulantiam minis reprimere, vel si his locus non relinqitur, eum aduocato seruo domo pellere possit? Quid de re ut eo melius iudicari queat, notandum erit, permagnum inter comminationes esse discriminem. Aut enim quis alteri mortem, vulnera, vel aliud quoddam malum, additis non raro diris & execrationibus, minitatur; aut minatur tantum, siue praedicit potius poenam illam, quae eiusdem petulantiam secutura sit, atque eiusmodi minationibus eum mitigare, a vitiisqve deterrere studet. De priori minarum genere si quaestio est, nemo dubitat, quin eae Minister Ecclesiae non minori sint dedecori, quam cuius viro honesto. Fac enim, quendam ultra minas procedere nolle, nihil tam minus quisqve, ut ex quibusuis verbis, ita etiam ex minis de ipso animo & voluntate iudicabit. De posteriori autem minationum genere si iermo est, etiam pastorem iisdem delinquentes territare & posse & debere, in aprico positum est. Alterum quaestionis membrum quod attinet, etiam hoc certo in casu concedi posse videtur; si nempe impudens ille nullis verbis nullaq; prorsus ratione commotus conuitiis & iurgiis finem facere aut loco cedere veit. Nam ipsa ratio nos docet cuique quietam habitationem concedendam esse. Hanc autem si quis quocunqve modo turbare velit, omnino domo arceri, aut si eam iam ingressus est, eadem pelli potest. Accedit, quod is, qui petulantei conuiciatorum domo excludit, non tam iniuriam facit, quam contra iniuriam se domumque suam tuetur. Sed caueat Ecclesiae Minister, ne adeo facile eiusmodi utatur mediis, sed potius patientia, comitate & lenitate, quam vi atque asperitate suos in officio continere & errantes corrigeret studeat.

Epilogus.

§. 38. Atque haec sunt, quae in praesentia de CLERICO PERCUSSORE dicenda habui. Inter quae si nonnulla minus forsan concinne minusqve accurate dicta sunt, Benevolus Lector ea mitiorem in partem interpretari velit, maximopere etiam atque etiam rogo. Quod reliquum est, supremum Numen supplex veneror, velit omnibus, quotquot S. Ministerio praesunt, ad illudque adspirant, Spiritus sui Sancti gratia adesse, ut hoc tam impium, tam iniustum, tam foedum legibusque Diuinis & humanis contrarium percussoris vitium sedulo fugiant, atque ita viuant, ut aliquando in iusto Dei iudicio irreprehensibilis vitae gloriam reportare queant.

— (O) —

